JO-uttalanden

Fråga om skyldighet förelegat för taxeringsnämnd att bereda skattskyldig tillfälle yttra sig innan taxering åsattes med avvikelse från självdeklaration.

I 65 § taxeringsförordningen stadgas att, om anledning förekommer att åsätta skattskyldig taxering med avvikelse från självdeklaration, tillfälle skall, där hinder ej möter, beredas den skattskyldige att yttra sig i frågan men att detta dock ej är nödvändigt i fråga om felräkning, misskrivning eller annat uppenbart förbiseende eller då eljest yttrande av den skattskyldige uppenbarligen inte är erforderligt för frågans bedömande.

I klagoskrift hos JO anförde läroverksadjunkten B. att taxeringsnämnden år 1967 avvikit från hans självdeklaration utan att han i förväg fått kännedom om att avvikelse ifrågasatts. Avvikelsen innebar bl. a. att taxeringsnämnden vägrat avdrag för inköp av Svenskt Biografiskt Lexikon och för kostnader för studieresa, vilken bekostats med ett av staden, där B. tjänstgjorde, erhållet resestipendium.

I yttrande över klagomålen anförde taxeringsnämndens ordförande. Enligt föreliggande rättsfall var kostnad för uppslagsverk av allmän karaktär ej avdragsgill. Oavsett vilket skäl för avdrag, som B. hade anfört, hade taxeringsnämnden icke kunnat ändra sitt beslut att vägra honom avdraget för Svenskt Biografiskt Lexikon. Beträffande stipendiet hade taxeringsintendenten vid gemensamt sammanträde med taxeringsnämnderna före taxeringsarbetets början rekommenderat nämnderna att beskatta lärarnas stipendier. Avsikten härmed hade varit att i första instans åstadkomma likformig taxering, och att — sedan regeringsrätten avgjort enahanda fråga i visst besvärsmål — taxeringsintendenten skulle upptaga beskattningsfrågan till ny prövning. I underrättelse om avvikelse från deklarationen hade ordföranden därför uppmanat B. att anföra besvär över beslutet. Inte heller i detta fall hade taxeringsnämnden kunnat ändra sitt beslut oavsett vilka skäl som anförts av B. Ordföranden ansåg därför att taxeringsnämndens handläggning av B:s taxering var korrekt.

I sitt beslut uttalade JO bl. a. följande.

Undantagsbestämmelsen i 65 § taxeringsförordningen bör enligt min mening tillämpas restriktivt. Det är icke tillräckligt att taxeringsnämndens ordförande anser kommunicering obehövlig. Endast i de fall där avvikelsen objektivt sett icke kan bli föremål för diskussion bör kommunicering kunna underlåtas. I förevarande fall kan bedömningen av avdragsyrkandena omöjligen hänföras under undantagsstadgandet. Beträffande dessa yrkanden borde tillfälle ha beretts B. att framföra vad han önskade till stöd för sina avdragsyrkanden. Enligt uppgift har prövningsnämnden bifallit yrkandet om avdrag med belopp motsvarande det stipendium han fått. I fråga om detta avdrag har taxeringsnämndens ordförande åberopat en rekommendation av taxeringsintendenten. Enligt 59 § taxeringsförordningen åligger det denne att övervaka taxeringsnämndernas arbete samt att vid behov lämna råd, upplysningar och annat bistånd. Av taxeringsintendenten lämnade råd och anvisningar inskränker emellertid icke taxeringsnämndens skyldighet att självständigt besluta om taxering.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-17 17:32:52

Bristfällig underrättelse om avvikelse från självdeklaration.

En annan lärare lektor E. yrkade i sin självdeklaration år 1967 avdrag för facklitteratur med 915 kr. Facklitteraturen var specificerad med angivande av pris för varje bok och tidskrift i särskild deklarationsbialga. I underrättelse om ifrågasatt avvikelse från självdeklaration meddelade taxeringsnämnden, att den medgivit E. avdrag för facklitteratur med 600 kr. I svar till taxeringsnämnden lämnade E. vissa upplysningar om sin undervisning och förklarade att samtliga böcker och tidskrifter var till direkt nytta för hans yrkesutövning. E. erhöll härefter en underrättelse om taxeringsnämndens definitiva avvikelse, som var likalydande med den första underrättelsen.

I klagomål hos JO ifrågasatte E. om taxeringsnämnden tagit del av hans svar på underrättelsen om ifrågasatt avvikelse och anhöll med hänsyn härtill och till att i den definitiva underrättelsen inte angivits skälen till avvikelsen, att JO måtte utreda om taxeringsnämndens förfaringssätt var korrekt.

I skrivelse till taxeringsnämndens ordförande redogjorde JO för innehållet i 69 § 1 mom. taxeringsförordningen och uttalade därefter bl. a. följande.

I underrättelsen till E. angavs endast ofullständigt vad underrättelsen avsåg och överhuvudtaget icke några skäl. Detta är uppenbarligen klart otillfredsställande. För att E. skulle förstå taxeringsnämndens avvikelse räckte det inte med att ange det sammanräknade belopp, för vilket taxeringsnämnden medgivit avdrag. I underrättelsen hade också bort anges vilka böcker, som taxeringsnämnden godkänt eller atlernativt vilka böcker, som inte godkänts.

Anledningen till att Ni underlät angiva skälen för avvikelsen berörde Ni inte i Edert yttrande. Måhända kunde Ni endast se ett skäl till att avdrag ej medgavs och menade, att E. utan särskild motivering bort förstå varför hela avdraget ej kunde godkännas. Alldeles bortsett från att Ni brutit mot direkt föreskrift i taxeringsförordningen, är det dock klart, att många tänkbara skäl till att vägra avdrag föreligger, t. ex. a) böckerna behövdes inte för undervisningen, b) böckerna hade även om de användes i undervisningen anskaffats för privat bruk, c) böckerna hade anskaffats för fortbildning, d) kostnaderna var inte styrkta.

Anledningen till att de skattskyldiga skall underrättas om gjorda avvikelser och skälen härtill är givetvis, att de härigenom skall få möjlighet att bedöma om taxeringsnämndens åtgärder enligt deras mening är berättigade och i vad mån det lönar sig att överklaga taxeringsnämndens beslut.

Det inträffade ger mig anledning att än en gång inskärpa vikten av att taxeringsförordningens bestämmelser noggrant iakttages. Att så sker är av grundläggande betydelse för att förtroendet för taxeringsmyndigheterna och tilltron till deras arbete inte skall rubbas.

E. ifrågasatte vidare om taxeringsnämnden tagit del av hans svarsskrift. Man kan förstå hans undran. I den sista underrättelsen finns intet, som tyder på att taxeringsnämnden i sitt slutliga beslut överhuvudtaget beaktat E:s invändningar mot den ifrågasatta avvikelsen. Ehuru direkt föreskrift härom saknas bör enligt min mening i fall av förevarande slag åtminstone göras ett tillägg till texten i den första underrättelsen, vari förklaras att invändningarna icke föranlett ändrat bedömande e. d.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-17 17:32:52